

Nosičem vody v Egyptě

Otto Horský

*Tato kniha je krátkou vzpomínkou na moji účast na
budovatelském táboře v Egyptě v roce 1966. Mohu říci bez
jakékoliv nadsázky, že tato krátká epizoda mého života
předznamenala mé budoucí touhy a plány stát se zahraničním
expertem. K jejich uskutečnění vedla ještě dlouhá a namáhavá
cesta, ale postupně se všechny mé představy a plány realizovaly.
A nejen to, díky tomuto pracovnímu táboru jsem navázal pevná
přátelství, přesahující hranice času i vzdálenosti.*

Nosičem vody v Egyptě

Text © Otto Horský

www.horsky.estranky.cz

Foto © Otto Horský a internet

Grafická úprava a obálka © Otto Horský

Kresba © Karel Janák

1. vydání jako e-kniha © Lukáš Vik, 2015

ISBN PDF formátu: 978-80-87749-44-9 (PDF)

Konverze do elektronických formátů:

grafik a webdesignér Lukáš Vik

www.lukasvik.cz

Úvod

V roce 1966 došlo ke značnému uvolnění vztahů mezi západem a východem. U nás byl u moci první tajemník strany a prezident republiky Antonín Novotný. Nebyl to vzdělaný člověk, ale začal vzdělané lidi v některých otázkách respektovat a blýskalo se na časy. Pootevřel i hranice a znamenalo to dosud netušené možnosti pro naplnění mých cestovatelských snů a vášní.

Zatím co já jsem snil o velké cestě do Turecka, moje žena Olga se rozhodla pro Anglii. Chtěla si prohloubit znalosti angličtiny, zatím co já jsem chtěl poznat pod dojmem četby románů Karla Maye o Hadži Halefu Omarovi tajemný orient. V té době byly v mnoha zemích světa organizovány pro mládež „budovatelské tábory“. Mohli se jich zúčastnit za určitých podmínek mladí lidé z celého světa. Základní podmínkou účasti byl věk do třiceti let. Cílem těchto pracovních táborů bylo utužení přátelství mezi všemi národy, různými ideologiemi, rasami a náboženstvími. Nejednalo se čistě o politický akt. Předmět pracovní činnosti byl dopředu stanoven a opravdu se pracovalo.

Pro Olgu se mi podařilo získat měsíční pobyt v budovatelském táboře v Birminghamu. Vlastně se jednalo o provádění úklidových prací v nemocnici v Hollymuru. Olga tam zaznamenala nejen velký pokrok ve znalosti anglického jazyka, ale i společenský úspěch. Její fotografie v rozhovoru s vedoucími pracovníky nemocnice byla otištěna v novinách. Od vedení nemocnice dostala mimořádnou pochvalu za pracovitost a dobrou reprezentaci naší země. Ostatní účastníci tábora věděli, že je vdaná a má manžela na podobné akci v Egyptě. Říkali jí proto *Egyptian princess*, Egyptská princezna.

Vzhledem k mému zájmu o Turecko, byl jsem zařazen mezi účastníky budovatelského tábora v Izmiru. V Turecku však došlo k politickým otřesům a organizace tohoto tábora byla někdy v květnu roku 1966 z bezpečnostních důvodů zrušena.

Nezbývalo mi, než se osobně vypravit do Prahy na „Ústřední výbor ČSM“ pokusit se je přemluvit, aby mě poslali jinam. Nebyl jsem aktivní „svazák“, který by mohl vsadit na tuto kartu. Pevně jsem však věřil, že když vsadím na odbornost a získané praktické zkušenosti z inženýrsko-geologického průzkumu pro několik u nás významných staveb, mohu mít úspěch. Bylo již pozdě něco zajišťovat, všechny budovatelské tábory byly dávno obsazeny. Když tedy padlo Turecko, můj zájem se ostře profiloval na Egypt. Tam ale bylo počítáno pouze se šesti účastníky a byla vyžadována dobrá znalost angličtiny, případně arabštiny. Dobře jsem ovládal v té době jen španělštinu, němčinu a ruštinu. Přesto se mi podařilo je v Praze přemluvit, aby mě zařadili jako sedmého účastníka vedle již schválených šesti. Umluvil jsem je zejména proto, jak jsem správně předpokládal, že jsem uvedl dosavadní profesní kariéru inženýrského geologa při výstavbě přehrad a dálnice z Prahy do Brna, mé cestovatelské zkušenosti z návštěvy již několika zemí a hlavně potřebu navštívit největší vodohospodářskou stavbu té doby, Asuánskou přehradu na Nilu, která byla právě ve výstavbě. Moje nadšení a zápal pro věc je přesvědčily a dali souhlas, přestože jsem přiznal jen základní znalosti angličtiny. Ostatních šest účastníků bylo vybráno opravdu velmi pečlivě. Dva z nich byli studenti diplomacie s perfektní znalostí arabštiny, angličtiny a ruštiny. I další čtyři účastníci byli vysokoškolaři s perfektní znalostí angličtiny, o čemž jsem se později osobně přesvědčil. Jeden z nich, student filosofie, znal dokonce sedm jazyků. Jak uvedu později, z jednadvaceti delegací na budovatelském táboře v Káhiře, ta naše byla bezesporu nejlepší a dělala čest naší republice.

Den před odletem jsme byli pozváni do Prahy na Velvyslanectví „Sjednocené arabské republiky“ pro víza. Tato byla pro všechny účastníky již připravena, ale chyběl podpis velvyslance. Ten si ale dával na čas. Musel si vypít svoji obvyklou ranní kávu a vzkázal nám, že je zaneprázdněn. Po asi dvouhodinovém čekání nás přijal a

dělal drahoty. Teprve, když dva hoši z naší delegace na něj spustili perfektní arabštinou, dal se obměkčit a víza podepsal. Tak začala naše cesta do Egypta. Pro mě to byla první cesta do velkého světa. Neměl jsem zatím žádné zkušenosti ze západních či rozvojových zemí, pokud nechám stranou krátký odborný zájezd do Rakouska.

Vzpomínám si, jak intensivně jsem prožíval období příprav. V době, kdy existovala „železná opona“, jsme mohli my mladí jen snít o cestách přesahujících hranice socialistických zemí. Byly to asi stejné pocity, jako snění o dalekých objevitelských cestách přesahujících hranice fantazie. Ale nezůstával jsem jen u snění. Studoval jsem poctivě zeměpis a historii Turecka, potom Egypta. Než jsem tam odletěl, měl jsem v tom směru slušné znalosti o obou zemích.

Úvodní poznámka:

الجمهورية العربية المتحدة *al-Gumhūrīyah al-‘Arabīyah al-Muttahidah*) je název krátkodobého federativního státu, vzniklého spojením Egypta a Sýrie (Jemenské království připojení odmítlo). Unie vznikla v roce 1958. Po vystoupení Sýrie ze svazku v roce 1961 si tento název ponechal Egypt až do roku 1971, kdy se přejmenoval na Egyptskou arabskou republiku. Prezidentem unie byl zvolen Gamál Abd an-Násir. Revoluce v Egyptě v roce 1952 znamenala odklon Egypta od stávající proamerické politiky a přechod k prosazování panafrikánských a panarabských ideologií. Hlavním představitelem této ideologie byl generál Gamál Abd an-Násir. Ten podporoval dekolonizační proces a snažil se různými způsoby získat vliv zejména v arabských zemích a v Africe. Jeho nápad znárodnit Suezský průplav a vykázat z Egypta britská vojska mu přinesl prestiž, kterou zúročil na konferenci nezúčastněných v Bandungu, kde se prohlásil za vůdce celého panarabského hnutí. Porevoluční Egypt inklinoval k socialismu, což ho přivedlo ke spolupráci se SSSR a zbytkem východního bloku. Východ podporoval Egypt ekonomicky (např. pomo-

cí půjček), hospodářsky (např. přítomností odborníků z východního bloku), ale i vojensky (zbrojními dodávkami). Významný byl podíl Československa na dodávkách zbraní a vojenských, ale i jiných odborníků. SSSR investovala mimo jiné výstavbu Asuánské přehrady, čímž ovšem sledovalo politické cíle .

Gamál Abd an-Násir se dohodl se Syrskou delegací o vytvoření federace

Káhira

Fustat, mešita a tržiště

Káhira je hlavní město Egypta a největší město v Africe a v arabském světě. Pro svou převahu islámské architektury je také přezdíváno „Město tisíce minaretů“. Již dlouhou dobu je centrem regionu politického a kulturního života. Dnešní Káhira byla založena na území několika důležitých osad někdy ke konci prvního tisíciletí našeho letopočtu. Z nich nejvýznamnější byly Memphis, ústřední bod starověkého Egypta, pevnostní tvrz Babylon postavená Římany a Fustat, dlouhou dobu regionální centrum Islámu. S populací kolem sedmi mili-

onů obyvatel a s dalšími deseti miliony obyvatel mimo městskou oblast je jedenáctou největší městskou aglomerací na světě. Již v roce 1340 byla Káhira s počtem obyvatel přesahujícím půl milionů největším městem na světě na západ od Číny. Později pod nadvládou Osmanské říše došlo k jeho úpadku. Při příchodu Napoleona v roce 1798 měla již jen 300 000 obyvatel, v době mého pobytu v roce 1966 počet obyvatel v městské části dosáhl asi 4 miliony.

Letenka z Prahy do Káhiry nás stála 550 korun. Na letišti v Káhiře nás očekával tajemník z „Ministerstva mládeže“. Přivítal nás s velmi přívětivou tváří perfektní angličtinou. Když jsem mu odpověděl německy, velice pookřál a dále se obracel již jen na mě v této řeči. Oficiální řeči pro účastníky pracovního tábora sice byla angličtina, ale zřejmě se chtěl pochlubit před svými kolegy z ministerstva touto znalostí. To se později stalo pro mě velkou devizou, neboť si mě oblíbil a pomohl mi získat pro sebe i ostatní účastníky budovatelského tábora některé výhody, které druhé mládežnické delegace neměly.

Naše delegace přiletěla o tři dny dříve, než všechny ostatní. Ubytovali nás v dřevěných ubikacích na anglickém stadionu „Gizira Sporting Club“ na ostrově „Al Gazirah“ uprostřed Nilu. Byla to oblast rezidencí, zastupitelských úřadů a významných institucí. Určitě nejkrásnější místo uprostřed mnohamilionové Káhiry. Ubytování bylo z našeho pohledu dost špatné. Nebyli jsme dosud zvyklí na všudypřítomné štěnice. Prozatím jsme byli v poměrně velké ubikaci s mnoha postelemi sami, později k nám přidali Japonce, což nám udělalo velkou radost, protože se jednalo o velmi vzdělané a sympatické lidi.

Ihned první večer jsme se vypravili s egyptským průvodcem na prohlídku města. Bylo na nás na první pohled vidět, že jsme noví, neboť jsme byli úplně bílí, dosud nepoznamenaní spalujícím sluncem. Jedna arabská dívka se informovala našeho průvodce, co jsme zač. Když na ni spustil Jirka Cingroš perfektní arabštinou, že jí to vysvětlí sám, a že je rád, že ji poznává, neboť se mu líbí, nastalo zděšení a kolem stojící Arabové ji zahnali. Pochopili jsme, že cizinci asi na ulici arabské dívky oslovovat nesmí, nebo to je nežádoucí či neslušné.

Citadela vybudovaná v letech 1176-1183

Arabové se chovají jako malé děti. Pořád na nás mávají, stále se něčemu smějí a křičí: „Ou kej, Ou kej!“ Bílí zde požívají obrovskou autoritu.

Všichni se ovšem samozřejmě domnívají, že jsme bohatí. Kdyby věděli, že nesmrdíme penězi, asi by se chovali jinak.

*Otoman Mamluk, 1810, Carle Vernet
Wikipedia*

Všude kolem bylo vidět, že zde panuje napětí. Na ulicích vojáci v plné zbroji s připravenými automaty, za každým výkladem a ve všech novinách na první stránce nebojácný prezident Násir. Nebo také Izrael coby sedmihlavý drak, který požívá Egypt a další arabské země. Ptali jsme se našeho arabského průvodce, co to znamená. Odpověděl:

„Máme tu svobodu a milujeme prezidenta Násira. Přejmenovali jsme všechny ulice. Budujeme novou společnost. Naši svobodu si nenecháme

nikým ukrást!“

Později večer, asi kolem desáté hodiny, jsem se vypravil do ulic sám. Byl jsem nadržen touhou po dobrodružství a po poznání. Podle mapy města jsem chodil všemi ulicemi až do vyčerpání. Abych nebyl nápadný, skrýval jsem dosud bílou, sluncem neopálenou tvář. Asi kolem půlnoci vyčerpaný žízň jsem se posadil do jedné restaurace na pobřeží Nilu a objednal si pivo. Na celý pobyt jsme dostali před odjezdem jen pět egyptských liber, ale na občerstvení to stačilo. Ne však nato, abych mohl platit za někoho jiného. Dalo mi hodně práce zahnat jednoho košilatého, nemytého a páchnoucího felláha, který si ke mně ihned přisednul a na můj účet si také bez zeptání objednal. Když jsem ho zaháněl, začal mi vyhrožovat, že mě hodí do řeky. Nakonec se mi ale podařilo se ho zbavit, zaplatit a rychle odejít. Potom jsem dál bloudil ulicemi. Někdy kolem druhé hodiny ranní jsem

se dostal na okraj města až do čtvrti mameluků. Chtěl jsem vidět, jak bydlí, jak žijí, neboť z předchozího studia materiálů o Egyptě jsem věděl, že byli kdysi dovedeni jako otroci, pravděpodobně z Turecka. Jako velmi dobří, disciplinovaní a stateční bojovníci se později z otroctví postupně vykouplili a dokonce založili vládnoucí dynastií. Jejich moc se podařilo zlomit až v roce 1812, kdy paša Muhammad Alí je dal v káhirske citadele zmasakrovat. Když jsem se blížil k jejich čtvrti, začali vylézat z děr a házeli po mě kamením. Dal jsem se na bezhlavý úprk, ale přesto jsem byl zasažen několika drobnými kameny. Co zbylo z bývalé politické a vojenské elity, bylo pro mě totálním zklamáním. Na první večer, nebo vlastně noc, toho bylo dost. Až někdy kolem čtvrté hodiny za ranního kuropění jsem se dostal do tábora a tvrdě usnul.

Druhý den kolem desáté ráno jsem se vypravil s Honzou Žižkou na naše velvyslanectví. Dostal jsem nápad, že při návratu domů z Egypta se stavíme na několik dní v Athénách. Bez souhlasu našeho konzula to ovšem nebylo možné. Ten nám však dělal potíže. Požadoval nejdříve souhlas cestovní kanceláře, která nás do Egypta vypravila a Československých aerolinií, že s transitem přes Řecko souhlasí. Jedině v tom případě byl ochoten nám vybavit tranzitní víza. Musí se prý zachovat předpisy.

Mezi zaměstnanci konzulátu panovalo citelné napětí. Vycítili jsme, že se vzájemně hlídají. Na první pohled bylo poznat, že většina z nich jsou lidé značně „omezení“ a bez příslušného vzdělání. Patrně mají někde strýčka, který jim pomohl k výhodnému zaměstnání, nebo byli vysláni do zahraničí za nějaké politické „zásluhy“.

Zdvořilostní návštěva u obchodního rady byla již příjemnější. Přijal nás se vši ochotou a laskavostí jako dva nejvyšší představitele mládežnické delegace a pozval nás do zasedací místnosti na oslavu příjezdu nějakého nového diplomata. Tam jsem se dozvěděl, že je v Egyptě na půlroční stáži můj učitel z Vysoké školy báňské, docent

Velvyslanectví České republiky v Káhíře.

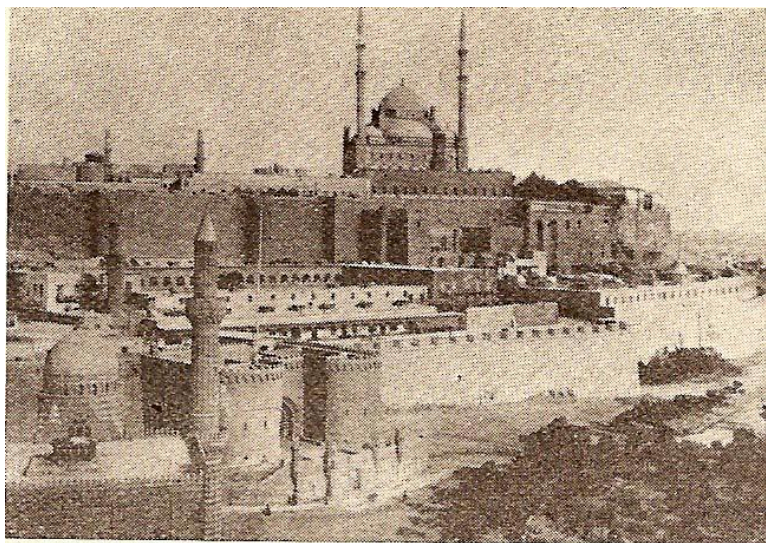
Jan Foldyna. Později mi umožnili, abych si s ním dal schůzku přímo na velvyslanectví. Měli jsme si co povídat. Mé přátelství s Janem Foldynou, autorem celé řady geologických publikací, trvalo až do jeho smrti.

Bazar Khan - e- Khalili

Nemohli jsme odmítnout skleničku whisky s ledem. Pokud jsme byli v klimatizované místnosti, nic se nedělo, ale venku, při teplotě přesahující čtyřicet stupňů, jsme se oba cítili opilí. Naše seznámení se s obchodním radou a s některými dalšími pracovníky velvyslanectví se nám ovšem brzy hodi-
lo. Obchodní rada velmi ocenil, že jsme se mu přišli jako zástupci naší mládežnické delegace představit a byl nám proto od té doby přátelsky nakloněn.

Po obědě jsme se opět všichni vypravili do města. Tentokrát nám náš určený arabský průvodce nabídl návštěvu bazaru. Bazar je nepředstavitelná spleť uliček a polorozbořených domů, v nichž někde dole v ruinách a odpadu žijí a pracují lidé. Díky našemu arabskému průvodci jsme poznali i věci, které jsou normálnímu turistovi nedostupné a nemůže je vidět. Tam dole, v těch polorozbořených domech, jsou malé manufaktury, kde převážně pracují děti, ženy jako přadleny, kovotepci zlata a stříbra a různí řemeslníci. Teprve později jsem se dozvěděl, že se tam vypravila jedna Evropanka bez doprovodu a již se nevrátila. Ale ani po bazaru na ulici není radno chodit bez doprovodu. Je to velmi nebezpečné. Jednomu kamarádovi z našeho tábora ukradli ihned to odpoledne fotoaparát a druhému zase peníze z kapes, i když měli arabského průvodce.

Citadela v Káhře

Alexandrie

Maják na ostrově Faros, jeden ze sedmi divů světa

naproti alexandrijského přístavu, který byl řazen mezi sedm divů světa. Vzhledem k velmi zajímavé strategické poloze, prožilo město během staletí velmi složitou historii. Po nacionalistické revoluci v roce 1952 a svržení monarchie nechal prezident Násir ze země vyhnat Brity a Francouze a zkonfiskoval jejich majetek. Státisíce jich opustily město a s nimi i Řekové, Arméni a Židé. Postupně se však úbytek obyvatelstva zacelil a dnes Alexandrie je velkoměstem s více než pěti miliony obyvatel. Zaniklou atmosféru koloniálního města dnes připomíná jen architektura.

Je třetí den našeho pobytu v Káhiře a budovatelský tábor ještě nebyl zahájen. Využívám toho a k návštěvě Alexandrie. Je to více než dvěstě kilometrů daleko a chci to zvládnout autostopem. Přemlouval

jsem i Honzu Žižku, aby se se mnou vydal na tuto dobrodružnou cestu. Odmítl s poukazem na to, že jako student diplomatických vztahů to nemá dovoleno a navíc, považuje to za velmi nebezpečné. Uvědomil jsem si, že student diplomacie se musí již nyní chovat dle určitého vzorce chování a neměl jsem mu to za zlé.

Ihned na výpadovce z města mě zastavil nějaký Němec. Když jsem mu sdělil svůj záměr, varoval mě, abych to nedělal. Mohla by to být moje cesta poslední. Takto se prý ztratilo navždy již bezpočet cizinců. Když jsem mu řekl, že moje finanční prostředky mi nedovolují použít jiný dopravní prostředek, odvezl mě na vlakové nádraží s tím, jak mě informoval, že jízdenky nejsou drahé.

Jako bílému cizinci mi nechtěli prodat jízdenku do třetí vlakové třídy. Nutili mi první třídu. Je přece vyloučeno, aby effendi (pán) jel jinou než první třídou. To ještě přece nikdy neviděli a zdálo se jim to naprosto nepochopitelné. Když jsem ale trval na svém, jízdenku mi prodali. U každého vagónu však stála vojenská hlídka. Když jsem se snažil nastoupit do toho mého kupé ve třetí třídě, jakási neviditelná ruka mě chytila za límec a strčila do vagónu druhé třídy. Byl to vojáček, který měl vyhrazeno spolu s dalším jedno kupé a dohlížel na bezpečnost cestujících. Posadili si mě mezi sebe. Dělalो jim nesmírné potěšení, když jsem si je oba vyfotografoval. Radovali se jako malé děti. Pořád si natáčeli kníry a prožívali jakousi vnitřní radost z mé přítomnosti. Daroval jsem oběma mládežnický odznak ČSM a získal jsem si je tím navždy. Vyprávěli mi potom rukama a různými posunky, kde bydlí, že mají rodiny a kolik mají dětí. Takto mi uběhla bez problémů cesta vlakem až do Alexandrie.

Alexandrie je nazývána perlou středomoří. S tím se dá určitě souhlasit. Ale pohled na starý rybářský přístav byl děsivý. Spatřil jsem košilatého felláha, jak vylezl z písku z nějaké díry a udělal v kleče svoji potřebu. Potom jsem viděl, jak hrabe rukama jako pes a za zadnicí mu vyrůstá z písku hromádka. Někteří psi stejným způsobem likvidují své výkaly. Byl to velmi nepříjemný zážitek.

Pobřežní promenáda, lemovaná plážemi a luxusními vilami, je asi dvacet kilometrů dlouhá. Nebýt houfu patnácti arabských dětí, co se na mě ihned nalepily a šly v průvodu za mnou, mohla být procházka po promenádě opravdovým zážitkem. Jakmile mě spatřily po vystoupení z vlaku, kde zřejmě záměrně čekaly na někoho zajímavého, obklopile mě a již jsem se jich nezbavil, ať jsem se sebevíce snažil. Všude, kam jsem šel, šly za mnou a stále pokřikovaly:

„Bakšiš, many, cigarets. Bakšiš, many, cigarets“

Ty starší zase stále opakovaly:

„ Give me pictures“. Dej mi obrázek.

Námořní přístav v Alexandrii

Jenže, čím více jsem jich obdarovával sladkostmi či různými drobnostmi, tím to bylo horší. Řídily se zásadou, že když někdo jim podá prst, mohou získat celou ruku. Ostatně, byly velmi roztomilé. Jenže, do Alexandrie jsem přijel, abych ji trochu poznal, ne abych studoval mentalitu arabských dětí. Unaven tímto doprovodem, zatoužil jsem na jednom místě u pobřežního opevnění vykoupat se v moři. Ale jak to udělat, abych nepřišel o celý svůj skromný majetek? Měl jsem však štěstí. Přiběhl jeden arabský voják a slíbil, že mi věci pohlídá. Potom zase já jemu. Uvěřil jsem mu a tak se nám podařilo oběma, že jsme se vykoupali. Děti nyní seděly kolem nás dvou, nedutaly a ani se nehnuly. Byl to asi pro ně nepředstavitelný zážitek.

Po krátké prohlídce přibřežní zóny města, někdy pozdě odpoledne, jsem se vrátil na nádraží. Opět nechtěli pochopit, že chci jízdenku do třetí třídy, ale když jsem jim ukázal ráno projetou jízdenku, prodali mi ji i na zpáteční cestu. Tentokrát mi již nikdo nebránil nastoupit do vozu třetí třídy. Ostatní cestující z toho byli dost vyděšení.